

Upravljanje bankama i financijske usluge

MATE
marketing
tehnologija

**Mc
Graw
Hill**

BIBLIOTEKA »GOSPODARSKA MISAO«

Peter S. Rose, Sylvia C. Hudgins

UPRAVLJANJE BANKAMA I FINANCIJSKE USLUGE, 8. izdanje

Naslov izvornika

Bank Management & Financial Services

Copyright © 2010 by The McGraw-Hill Companies, Inc.

All rights reserved. No part of this book may be reproduced in any form by any electronic or mechanical means (including photocopying, recording, or information storage and retrieval) without permission in writing from the publisher.

Za hrvatsko izdanje Copyright © 2015 MATE d.o.o. Zagreb

Sva prava pridržana. Nije dopušteno niti jedan dio ove knjige reproducirati ili distribuirati u bilo kojem obliku ili pohraniti u bazi podataka bez prethodnog pismenog odobrenja nakladnika.

<i>Nakladnik</i>	MATE d.o.o., Zagreb
<i>Za nakladnika</i>	Vesna Njavro
<i>Glavni urednici</i>	dr. sc. Đuro Njavro dr. sc. Mato Njavro
<i>Izvršna urednica</i>	Natalia Kolundžić, MBA
<i>Prevoditelji</i>	Josip Funda, uni. spec. oec. mr. sc. Suzana Petrović mr. sc. Ana Šabić
<i>Redaktor</i>	dr. sc. Ivan Šverko

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 000900887.

Upravljanje bankama i financijske usluge

Osmo izdanje

Peter S. Rose

Texas A & M University

Sylvia C. Hudgins

Old Dominion University

Mojoj obitelji.

– Peter S. Rose

Mome prijatelju i suautoru, Lawrenceu G.
Goldbergu (1944. – 2005.).

– Sylvia C. Hudgins

O autorima

Peter S. Rose

Peter S. Rose je profesor emeritus Financijske na Texas A&M Universityju gdje je predavao i vodio istraživanja tijekom otprilike 30 godina te je sve do svog nedavnog umirovljenja bio na čelu Blocker Chair of Business Administration. Prije svoje karijere na A&M-u bio je ekonomist u području financija u Sustavu federalnih rezervi. Rose je bio autor i konzultant za različite financijske institucije. Objavio je više od 200 članaka i radova u Sjedinjenim Državama, Kanadi, Velikoj Britaniji, Francuskoj, Brazilu, Indiji, Meksiku i drugim zemljama. Bio je autor, suautor ili urednik brojnih knjiga, uključujući *Bank Management and Financial Services (Upravljanje bankama i financijske usluge)* (McGraw-Hill/Irwin), čiji je suautor sa Sylviom C. Hudgins i koja ulazi u svoje osmo izdanje; *Money and Capital Markets*, suautor s Miltonom H. Marquisom i sada je u svom desetom izdanju; *Financial Institutions*, udžbenik kojem je suautor i koji je objavio Richard D. Irwin, doživio je pet izdanja; *Banking across State Lines* (objavio Quorum Books); *The Changing Structure of American Banking* (objavio Columbia University Press); te *Japanese Banking and Investment in the United States* (također objavio Quorum Books). Nekoliko ovih knjiga prevedeno je na kineski, ruski, poljski i druge jezike te se koriste u učionicama diljem svijeta. Roseovi glavni drugi interesi uključuju klasičnu glazbu i treniranje zlatnih retrievera.

Sylvia C. Hudgins

Sylvia C. Hudgins je profesorica Financijske na Old Dominion Universityju u Norfolku, u državi Virginia, gdje predaje kolegije iz područja bankarstva, financijskih institucija te financija poduzeća. Direktorica je programa doktorskog studija na College of Business and Public Administration. Svoj je doktorat stekla na Virginia Techu. Da, rođena je u Virginiji i odrasla je u Commonwealthu. Veliki dio njezinog istraživanja usredotočen je na empirijsku analizu banaka i štedionica. Istražuje pitanja koja se odnose na upravljanje financijskim institucijama, njihovu regulaciju i propise. Časopisi koji objavljuju njezina istraživanja uključuju *Journal of Money, Credit and Banking*, *Financial Management*, *Journal of Financial Economics* i *Economic Inquiry*. U svom profesionalnom kapacitetu bila je direktorica i Eastern Finance Association i Southern Finance Association, te je bila članica Odbora urednika za izdanja pregleda i sinteza Financial Management Association. U svojoj zajednici je rizničarka i članica Odbora direktora Old Dominion University Credit Union, gdje vidi stranu „stvarnog svijeta” upravljanja financijskim institucijama.

Kratki sadržaj

Predgovor xviii

PRVI DIO

Uvod u bankarstvo i financijske usluge 1

1. Pregled promjenjivog sektora financijskih usluga 1
2. Utjecaj državne politike i regulacije na financijsku industriju 29
3. Organizacija i struktura bankarstva i financijske industrije 65
4. Uspostavljanje novih banaka, podružnica, bankomata, telefonskih usluga i internetskih stranica 99

DRUGI DIO

Financijski izvještaji i uspješnost financijskih poduzeća 129

5. Financijski izvještaji banaka i njihovih glavnih konkurenata 129
6. Mjerenje i ocjena uspješnosti banaka i njihovih glavnih konkurenata 167

TREĆI DIO

Tehnike upravljanja rizicima i zaštite od rizika 209

7. Upravljanje rizicima u uvjetima promjenjivih kamatnih stopa: upravljanje aktivom i pasivom i tehnike trajanja 209
8. Upravljanje rizicima: financijske ročnice, opcije, razmjene i ostale tehnike zaštite 247

9. Upravljanje rizicima: vrijednosni papiri osigurani imovinom, prodaje kredita, *stand-by* krediti i kreditne izvedenice 285

ČETVRTI DIO

Upravljanje investicijskim portfeljima i likvidnosnim pozicijama financijskih poduzeća 313

10. Funkcija ulaganja u upravljanju financijskim uslugama 313
11. Upravljanje likvidnošću i rezervama: strategije i politike 351

PETI DIO

Upravljanje izvorima sredstava za financijsko poduzeće 389

12. Upravljanje i određivanje cijene depozitnih usluga 389
13. Upravljanje nedepozitnom pasivom 419
14. Investicijsko bankarstvo, osiguranje i drugi izvori dohotka od naknada 451
15. Upravljanje kapitalom 479

ŠESTI DIO

Kreditiranje poduzeća i potrošača 515

16. Politike i procedure kreditiranja: upravljanje kreditnim rizikom 515
17. Kreditiranje poduzeća i određivanje cijena poslovnih kredita 547
18. Potrošački krediti, kreditne kartice i krediti za nekretnine 589

SEDMI DIO

Upravljanje budućnošću na globalnom tržištu 629

19. Preuzimanja i spajanja u upravljanju financijskim uslugama 629
20. Međunarodno bankarstvo i budućnost bankarstva i financijskih usluga 659

Rječnik pojmova u bankarstvu i financijskim uslugama 693

Kazalo 711

Sadržaj

Predgovor xviii

PRVI DIO

UVOD U BANKARSTVO I
FINANCIJSKE USLUGE 1

Prvo poglavlje

Pregled promjenjivog sektora financijskih
usluga 1

Ključne teme u ovom poglavlju 1

1–1 Uvod 1

1–2 Što je banka? 2

1–3 Financijski sustav i konkurentske institucije za
pružanje financijskih usluga 5

Uloge financijskog sustava 5

Konkurentski izazov za banke 5

Glavni konkurenti banaka 6

1–4 Usluge koje banke i mnogi od njihovih najbližih
konkurenata nude javnosti 8

Usluge koje banke nude već stoljećima 8

Usluge koje su banke i mnogi njihovi

konkurenti počeli nuditi u prošlom stoljeću 11

*Pogodnosti: sveukupnost svih bankarskih i financijskih
usluga 15*

1–5 Ključni trendovi koji utječu na sva financijska
poduzeća 16

1–6 Plan ove knjige 18

Sažetak 20

Ključni pojmovi 21

Problemi i projekti 21

Vježbe na internetu 22

Izazov S&P Market Insighta (Uvid u tržište) 23

Stvarni brojevi za stvarne banke:

Prvi zadatak za rad na slučaju 24

Odabrana literatura 25

Dodatak: Mogućnosti za karijeru u financijskoj
industriji 25

Drugo poglavlje

Utjecaj državne politike i regulacije
na financijsku industriju 29

Ključne teme u ovom poglavlju 29

2–1 Uvod 29

2–2 Regulacija banaka 30

Argumenti za i protiv strogih pravila 30

*Utjecaj regulacije – argumenti za stroga pravila
nasuprot blagim pravilima 33*

2–3 Glavni zakoni koji se odnose na banke – odakle i
otkada potječu pravila 33

*Upoznajte „roditelje”: zakonodavstvo koje je stvorilo
današnje regulatore banaka 33*

*Uspostava društvenog sklada i morala – Zakoni o društvenoj
odgovornosti 37*

*Zakoni kojima je cilj bio omogućiti međudržavno
bankarstvo: Gdje se „djeca” mogu igrati? 39*

*Gramm-Leach-Blileyev zakon (1999.): Koje su prihvatljive
aktivnosti tijekom igre? 40*

*Zakon USA Patriot i Zakon o bankovnoj tajni: borba protiv
terorizma i pranja novca 41*

*Govorenje istine, a ne djelomično prikrivanje iste –
Sarbanes-Oxleyev zakon o računovodstvenim standardima
(2002.) 42*

2–4 21. stoljeće donosi niz novih zakona, regulacija i
regulatornih strategija 43

2–5 Regulacija nebankovnih financijskih poduzeća
koja konkuriraju bankama 49

Regulacija štedionica 49

Reguliranje drugih nebankovnih financijskih poduzeća 50

Je li regulacija uistinu potrebna u financijskoj industriji? 51

2–6 Sustav središnjih banaka: njegov utjecaj na
odluke i politike financijskih institucija 52

Organizacijska struktura Sustava federalnih rezervi 52

*Glavni zadatak središnje banke: određivanje i provođenje
monetarne politike 54*

Sažetak 58

Ključni pojmovi	59
Problemi i projekti	59
Vježbe na internetu	60
Izazov S&P Market Insighta	60
Stvarni brojevi za stvarne banke: Nastavak rada na primjeru za 2. poglavlje	61
Odabrana literatura	62

Treće poglavlje

Organizacija i struktura bankarstva i financijske industrije 65

Ključne teme u ovom poglavlju	65
3-1 Uvod	65
3-2 Organizacija i struktura poslovnog bankarstva	66
<i>Porast imovine i koncentracije</i>	66
<i>Je li obrnuti trend sada u tijeku?</i>	66
3-3 Unutarnja organizacija bankarskog poduzeća	68
<i>Lokalne banke i ostala lokalno-orijentirana financijska poduzeća</i>	68
<i>Veće banke – u novčanim centrima, korporativne i one koje posluju s kućanstvima i malim poduzetnicima</i>	69
<i>Trendovi u organizaciji</i>	70
3-4 Niz organizacijskih struktura i oblika u bankarstvu	71
<i>Organizacija pojedinačnog bankarstva</i>	72
<i>Organizacija bankarstva s podružnicama</i>	73
<i>Elektroničko poslovanje u bankarstvu – internetske stranice i elektroničke mreže: Alternativa ili dodatak tradicionalnom sustavu bankarskih podružnica?</i>	76
<i>Organizacije holdinga</i>	77
3-5 Međudržavne bankovne organizacije i Riegle-Nealov zakon o međudržavnom bankarstvu i učinkovitosti otvaranja podružnica iz 1994. godine	81
<i>Istraživanje o međudržavnom bankarstvu</i>	82
3-6 Alternativni oblici bankarske organizacije dostupni od početka 21. stoljeća: financijski holding (FHC)	83
3-7 Spajanja i preuzimanja preoblikuju strukturu i organizaciju financijskog sektora	85
3-8 Promjenjiva organizacija i struktura bankinih glavnih konkurenata	85
3-9 Efikasnost i veličina: Posluju li veća financijska poduzeća s nižim troškovima?	87
<i>Efikasnost u pružanju financijskih usluga</i>	87
3-10 Ciljevi financijskog poduzeća: njihov utjecaj na troškove poslovanja, efikasnost i uspješnost poslovanja	89

Sažetak	92
Ključni pojmovi	93
Problemi i projekti	93
Vježbe na internetu	94
Stvarni brojevi za stvarne banke: Nastavak rada na primjeru za 3. poglavlje	95
Odabrana literatura	96
Izazov S&P Market Insighta	96

Četvrto poglavlje

Uspostavljanje novih banaka, podružnica, bankomata, telefonskih usluga i internetskih stranica 99

Ključne teme u ovom poglavlju	99
4-1 Uvod	99
4-2 Izdavanje dozvola za rad novim (<i>de novo</i>) institucijama koje pružaju financijske usluge	100
4-3 Proces izdavanja dozvole za rad banke u Sjedinjenim Državama	101
4-4 Pitanja koja regulatorne vlasti obično postavljaju osnivačima novih (<i>de novo</i>) banaka	102
4-5 Činitelji koji utječu na odluku traženja nove dozvole za rad	103
4-6 Obujam i značajke novih dozvola za rad	104
4-7 Koliko uspješno posluju nove banke?	105
4-8 Uspostavljanje podružnica s kompletnim asortimanom usluga: izbor lokacija i oblikovanje novih podružnica	106
<i>Poželjna mjesta za nove podružnice</i>	108
<i>Regulativa podružnica</i>	111
<i>Promjenjive uloge podružnica koje pružaju financijske usluge</i>	111
<i>Podružnice u prodavaonicama</i>	112
4-9 Stvaranje i kontroliranje objekata s ograničenim asortimanom usluga	113
<i>Prodajni terminali</i>	113
<i>Bankomati (ATM)</i>	114
4-10 Kućno bankarstvo i bankarstvo iz ureda	117
<i>Telefonsko bankarstvo i pozivni centri</i>	117
<i>Internetsko bankarstvo</i>	118
4-11 Objekti za pružanje financijskih usluga u budućnosti	122
Sažetak	123
Ključni pojmovi	124
Problemi i projekti	124
Vježbe na internetu	125
Stvarni brojevi za stvarne banke: Nastavak rada na primjeru za 4. poglavlje	126
Izazov S&P Market Insighta	127
Odabrana literatura	127

DRUGI DIO

FINANCIJSKI IZVJEŠTAJI I USPJEŠNOST FINANCIJSKIH PODUZEĆA 129

Peto poglavlje

Financijski izvještaji banaka i njihovih glavnih konkurenata 129

Ključne teme u ovom poglavlju 129

5–1 Uvod 129

5–2 Pregled bilance i računa dobiti i gubitka 130

5–3 Bilanca (izvještaj o financijskom stanju) 131

Osnovne vrste izvještaja 131

*Nedavna ekspanzija izvanbilančnih stavki u
bankarstvu* 142

Problem knjigovodstvene vrijednosti u računovodstvu 142

*Revizija – osiguravanje pouzdanosti financijskih
izvještaja* 145

5–4 Komponente izvještaja o računu dobiti i
gubitka (izvještaj o dobiti, izvještaj o prihodima i
rashodima) 145

Financijski tijekovi i stanja 147

*Komparativni pokazatelji izvještaja o računu dobiti i gubitka
za financijska poduzeća različitih veličina* 151

5–5 Financijski izvještaji vodećih nebankovnih
financijskih poduzeća: usporedba s financijskim
izvještajima banke 151

5–6 Pregled glavnih karakteristika financijskih
izvještaja i njihove posljedice 153

Sažetak 154

Ključni pojmovi 155

Problemi i projekti 155

Vježbe na internetu 160

Izazov S&P Market Insighta 161

Stvarni brojevi za stvarne banke: Nastavak rada na
primjeru za 5. poglavlje 162

Odabrana literatura 164

Dodatak: Izvori informacija u financijskom
sektoru 164

Šesto poglavlje

Mjerenje i ocjena uspješnosti banaka i njihovih glavnih konkurenata 167

Ključne teme u ovom poglavlju 167

6–1 Uvod 167

6–2 Ocjena uspješnosti 168

Određivanje dugoročnih ciljeva 168

*Maksimiziranje vrijednosti poduzeća: ključni cilj gotovo svih
institucija koje pružaju financijske usluge* 169

*Pokazatelji profitabilnosti: surogat za vrijednosti
dionica* 171

*Korisne formule za izračunavanje profitabilnosti za banke i
druge kompanije koje pružaju financijske usluge* 173

*Povrat na vlasnički kapital i njegove glavne
komponente* 174

Povrat na imovinu i njegove glavne komponente 178

*Što nam može reći raščlanjivanje mjera
profitabilnosti?* 180

Mjerenje rizika u bankarstvu i financijskim uslugama 181
*Drugi ciljevi menadžmenta u bankarstvu i financijskim
uslugama* 188

6–3 Pokazatelji profitabilnosti među ključnim
bankarskim konkurentima 189

6–4 Utjecaj veličine na uspješnost poslovanja 189
*Veličina, lokacija i pristranost kontrole u analizi
uspješnosti poslovanja banaka i konkurentskih financijskih
institucija* 191

Sažetak 192

Ključni pojmovi 193

Problemi i projekti 193

Vježbe na internetu 197

Stvarni brojevi za stvarne banke: Nastavak rada na
primjeru za 6. poglavlje 198

Izazov S&P Market Insighta 198

Odabrana literatura 200

Dodatak: Korištenje financijskih pokazatelja i drugih
analitičkih alata za praćenje uspješnosti financijskog
poduzeća – UBPR i BHCPR 201

TREĆI DIO

TEHNIKE UPRAVLJANJA RIZICIMA I ZAŠTITE OD RIZIKA 209

Sedmo poglavlje

Upravljanje rizicima u uvjetima promjenjivih kamatnih stopa: upravljanje aktivom i pasivom i tehnike trajanja 209

Ključne teme u ovom poglavlju 209

7–1 Uvod 209

7–2 Strategije upravljanja aktivom i pasivom 210

Strategija upravljanja aktivom 210

Strategija upravljanja pasivom 210

Strategija upravljanja sredstvima 211

7–3 Kamatni rizik: jedan od najvećih izazova
upravljanja 212

Sile koje određuju kamatne stope 212

Mjerenje kamatnih stopa 213

Komponente kamatnih stopa 214

Reakcije na kamatni rizik 217

7–4 Jedan od ciljeva zaštite od kamatnog rizika: zaštita neto kamatne marže 218

Upravljanje kamatnoosjetljivim jazom kao tehnika upravljanja rizicima 218

Problemi s upravljanjem kamatnoosjetljivim jazom 226

7–5 Koncept trajanja kao tehnika upravljanja rizicima 228

Što je trajanje? 229

Osjetljivost cijena na promjene kamatnih stopa i trajanja 230

Konveksnost i trajanje 231

7–6 Korištenje trajanja za zaštitu od kamatnog rizika 231

7–7 Ograničenja upravljanja jazom trajanja 238

Sažetak 239

Ključni pojmovi 240

Problemi i projekti 240

Vježbe na internetu 243

Stvarni brojevi za stvarne banke: Nastavak rada na primjeru za 7. poglavlje 244

Izazov S&P Market Insighta 245

Odabrana literatura 246

Osmo poglavlje

Upravljanje rizicima: financijske ročnice, opcije, razmjene i ostale tehnike zaštite 247

Ključne teme u ovom poglavlju 247

8–1 Uvod 247

8–2 Primjena ugovora o izvedenicama 248

8–3 Ugovori o financijskim ročnicama: obećanja o budućem trgovanju vrijednosnim papirima prema dogovorenoj cijeni 250

Kratka zaštita ročnicama 255

Duga zaštita ročnicama 255

8–4 Kamatne opcije 262

8–5 Propisi i računovodstvena pravila vezana za bankovnu trgovinu ročnicama i opcijama 268

8–6 Kamatne razmjene 269

8–7 Gornje granice kamatnih stopa (*caps*), donje granice kamatnih stopa (*floors*) i kombinacija gornjih i donjih granica kamatnih stopa (*collars*) 275

Gornje granice kamatnih stopa (caps) 275

Donje granice kamatnih stopa (floors) 276

Gornje-donje kamatne granice (collars) 277

Sažetak 278

Ključni pojmovi 278

Problemi i projekti 278

Stvarni brojevi za stvarne banke: Nastavak rada na primjeru za 8. poglavlje 282

Vježbe na internetu 283

Izazov S&P Market Insighta 284

Odabrana literatura 284

Deveto poglavlje

Upravljanje rizicima: vrijednosni papiri osigurani imovinom, prodaje kredita, *stand-by* krediti i kreditne izvedenice 285

Ključne teme u ovom poglavlju 285

9–1 Uvod 285

9–2 Sekuritizacija kredita i ostale aktive 286

Počeci sekuritizacije – tržište hipoteka na stambene kredite 289

Primjeri druge sekuritizirane aktive 291

Učinak sekuritizacije na kreditne institucije 294

Brige regulatora oko sekuritizacije 294

9–3 Prodaja kredita kako bi se prikupila sredstva i smanjio rizik 295

Razlozi koji stoje iza prodaje kredita 296

Rizici u prodaji kredita 297

9–4 *Stand-by* akreditivi za smanjivanje rizika neplaćanja ili neizvršavanja obveza 298

Struktura stand-by akreditiva 298

Vrijednost i određivanje cijene stand-by akreditiva 299

Izvori rizika stand-by akreditiva 299

Zanimanje regulatornih tijela za stand-by akreditive 300

Istraživačke studije o stand-by akreditivima, prodaji kredita i sekuritizacijama 300

9–5 Kreditne izvedenice: ugovori kojima se smanjuje izloženost bilance kreditnom riziku 301

Kreditne razmjene 302

Kreditne opcije 303

Razmjena neispunjenja kreditnih obveza (CDS) 303

Zapisi vezani za kreditne događaje 305

Kolateralizirane dužničke obveze (CDO) 305

Rizici povezani s kreditnim izvedenicama 306

Sažetak 307

Ključni pojmovi 307

Problemi i projekti 307

Vježbe na internetu 309

Stvarni brojevi za stvarne banke: Nastavak rada na primjeru za 9. poglavlje 310

Izazov S&P Market Insighta 310

Odabrana literatura 311

ČETVRTI DIO UPRAVLJANJE INVESTICIJSKIM PORTFELJIMA I LIKVIDNOSNIM POZICIJAMA FINANCIJSKIH PODUZEĆA 313

Deseto poglavlje

Funkcija ulaganja u upravljanju financijskim uslugama 313

Ključne teme u ovom poglavlju 313

10–1 Uvod 313

10–2 Investicijski instrumenti dostupni financijskim
poduzećima 314

10–3 Popularni investicijski instrumenti tržišta
novca 315

Trezorski zapisi 315

Kratkoročne trezorske zadužnice i obveznice 317

Vrijednosni papiri federalnih agencija 317

Certifikati o depozitu 317

Međunarodni eurovalutni depoziti 317

Bankovni akcepti 318

Komercijalni zapis 318

Kratkoročne municipalne obveze 318

10–4 Popularni investicijski instrumenti na tržištu
kapitala 319

Trezorske zadužnice i obveznice 319

Municipalni zapisi i obveznice 319

Korporativne zadužnice i obveznice 320

10–5 Investicijski instrumenti novijeg
datuma 320

Strukturirani zapisi 320

Sekuritizirana imovina 320

10–6 Investicijski vrijednosni papiri u posjedu
banaka 322

10–7 Činitelji koji utječu na izbor investicijskih
vrijednosnih papira 324

Očekivana stopa povrata 324

Izloženost oporeživanju 325

Kamatni rizik 329

Kreditni rizik ili rizik neispunjenja obveza 330

Poslovni rizik 332

Rizik likvidnosti 332

Rizik opoziva 332

Rizik prijevremene otplate 333

Inflacijski rizik 334

Zahtjevi za polaganje zaloga 334

10–8 Strategije dospijea investicija 336

10–9 Instrumenti upravljanja dospijecom 339

Krivulja prinosa 339

Trajanje 340

Sažetak 342

Ključni pojmovi 343

Problemi i projekti 343

Vježbe na internetu 345

Stvarni brojevi za stvarne banke: Nastavak rada na
primjeru za 10. poglavlje 346

Izazov S&P Market Insighta 349

Odabrana literatura 350

Jedanaesto poglavlje

Upravljanje likvidnošću i rezervama: strategije i politike 351

Ključne teme u ovom poglavlju 351

11–1 Uvod 351

11–2 Potražnja za likvidnošću i ponuda
likvidnosti 352

11–3 Zašto se financijska poduzeća često suočavaju s
problemima likvidnosti 354

11–4 Strategije menadžera koji se bave
likvidnošću 355

*Strategije upravljanja likvidnošću aktive (ili konverzija
aktive)* 355

*Strategija upravljanja pozajmljenim likvidnim sredstvima
(pasivom)* 356

Strategija uravnoteženog upravljanja likvidnošću 357

Smjernice za menadžere koji se bave likvidnošću 358

11–5 Procjenjivanje potreba za likvidnošću 358

Pristup izvora i korištenja sredstava 359

Pristup strukture sredstava 362

Pristup pokazatelja likvidnosti 366

*Konačni standardi za ocjenjivanje potreba za likvidnim
sredstvima: signali s tržišta* 368

11–6 Upravljanje zakonskim rezervama i pozicijom
novca 370

*Propisi koji se odnose na izračunavanje zahtijevanih
rezervi* 370

Činitelji koji utječu na poziciju novca 374

11–7 Činitelji odabira između različitih izvora
rezervi 378

11–8 Zahtijevane rezerve središnjih banaka diljem
svijeta 380

Sažetak 380

Ključni pojmovi 381

Problemi i projekti	381
Vježbe na internetu	385
Stvarni brojevi za stvarne banke: Nastavak rada na primjeru za 11. poglavlje	386
Izazov S&P Market Insighta	387
Odabrana literatura	388

PETI DIO

UPRAVLJANJE IZVORIMA SREDSTAVA ZA FINANCIJSKO PODUZEĆE 389

Dvanaesto poglavlje

Upravljanje i određivanje cijene depozitnih usluga 389

Ključne teme u ovom poglavlju	389
12–1 Uvod	389
12–2 Vrste depozita koje nude banke i druge depozitne institucije	390
<i>Transakcijski (tekući, po viđenju) depoziti</i>	390
<i>Netransakcijski (štedni) depoziti</i>	391
<i>Mirovinski štedni računi</i>	392
12–3 Kamatne stope koje se nude na različite vrste depozita	393
<i>Sastav depozita</i>	393
<i>Vlasništvo depozita</i>	394
<i>Troškovi različitih depozitnih računa</i>	396
12–4 Određivanje cijene usluga vezanih uz depozite	398
12–5 Određivanje cijene depozita prema troškovima uvećanima za profitnu maržu	398
12–6 Korištenje graničnih troškova za postavljanje kamatnih stopa na depozite	400
<i>Uvjetovano određivanje cijene</i>	402
12–7 Određivanje cijena na temelju potpunog odnosa s klijentom i odabir depozitne institucije	406
<i>Uloga koju određivanje cijene i drugi čimbenici imaju kod komitentovog odlučivanja o tome u kojoj će depozitnoj instituciji imati svoje račune</i>	406
12–8 Osnovno (životno) bankarstvo: glavne usluge za komitente s niskim dohotkom	408
Sažetak	410
Ključni pojmovi	411
Problemi i projekti	411
Vježbe na internetu	413
Stvarni brojevi za stvarne banke: Nastavak rada na primjeru za 12. poglavlje	414
Izazov S&P Market Insighta	417
Odabrana literatura	417

Trinaesto poglavlje

Upravljanje nedepozitnom pasivom 419

Ključne teme u ovom poglavlju	419
13–1 Uvod	419
13–2 Upravljanje pasivom i doktrina odnosa s komitentom	419
13–3 Alternativni nedepozitni izvori sredstava	422
<i>Tržište federalnih sredstava („Fed-ova sredstva“)</i>	422
<i>Sporazumi o reotkupu kao izvor sredstava</i>	425
<i>Pozajmljivanje od banaka Sustava federalnih rezervi</i>	428
<i>Predujmovi Federalnih banaka za stambene kredite</i>	429
<i>Razvoj i prodaja velikih prenosivih potvrda o depozitu</i>	430
<i>Tržište eurovalutnih depozita</i>	432
<i>Tržište komercijalnih zapisa</i>	433
<i>Izvori dugoročnih nedepozitnih sredstava</i>	434
13–4 Izbor između alternativnih nedepozitnih sredstava	435
<i>Mjerenje ukupnih potreba financijskog poduzeća za nedepozitnim sredstvima: jaz raspoloživih sredstava</i>	435
<i>Nedepozitni izvor sredstava: čimbenici koje treba uzeti u obzir</i>	436
Sažetak	443
Ključni pojmovi	444
Problemi i projekti	444
Vježbe na internetu	447
Izazov S&P Market Insighta	447
Stvarni brojevi za stvarne banke: Nastavak rada na primjeru za 13. poglavlje	448
Odabrana literatura	449

Četrnaesto poglavlje	
Investicijsko bankarstvo, osiguranje i drugi izvori dohotka od naknada 451	
Ključne teme u ovom poglavlju	451
14–1 Uvod	451
14–2 Prodaja usluga investicijskog bankarstva	452
<i>Glavne usluge investicijskog bankarstva</i>	453
<i>Veze između poslovnog i investicijskog bankarstva</i>	455
<i>Moguće prednosti i nedostaci povezivanja poslovnog i investicijskog bankarstva</i>	456
<i>Ključna pitanja za investicijske banke budućnosti</i>	456
14–3 Prodaja investicijskih proizvoda komitentima	458
<i>Proizvodi investicijskih fondova</i>	458
<i>Rentni investicijski proizvodi</i>	460
<i>Praćenje prodaje investicijskih proizvoda</i>	460
<i>Rizici i pravila za prodaju investicijskih proizvoda</i>	461

14-4	Skrbničke usluge kao izvor dohotka od naknada	462
14-5	Prodaja proizvoda povezanih s osiguranjem	464
	<i>Vrste osiguranja koje se danas prodaju</i>	465
	<i>Pravila koja pokrivaju prodaju osiguranja koja prodaju depozitne institucije osigurane na federalnoj razini</i>	466
14-6	Navodne koristi diversifikacije financijskih usluga	467
	<i>Primjer smanjenja rizika zbog diversifikacije linije proizvoda</i>	467
	<i>Potencijalne ekonomije obujma i opsega</i>	470
14-7	Tijekovi informacija unutar financijskog poduzeća	470
	Sažetak	472
	Ključni pojmovi	473
	Problemi i projekti	473
	Vježbe na internetu	474
	Stvarni brojevi za stvarne banke: Nastavak rada na primjeru za 14. poglavlje	475
	Izazov S&P Market Insighta	476
	Odabrana literatura	477

Petnaesto poglavlje

Upravljanje kapitalom 479

	Ključne teme u ovom poglavlju	479
15-1	Uvod	479
15-2	Mnogobrojni zadatci koje ispunjava kapital	480
	<i>Ključni rizici u upravljanju bankarskim i financijskim institucijama</i>	481
15-3	Kapital i rizik	481
	<i>Obrane od rizika</i>	482
15-4	Vrste kapitala u upotrebi	483
	<i>Relativna važnost različitih izvora kapitala</i>	484
15-5	Jedno od velikih pitanja u povijesti bankarstva: Koliko je zaista potrebno kapitala?	486
	<i>Zakonski pristup procjeni kapitalnih potreba</i>	486
15-7	Baselski sporazum o međunarodnim kapitalnim standardima: povijesni ugovor između vodećih zemalja	488
	<i>Sporazum Basel I</i>	488
	<i>Kapitalni zahtjevi vezani uz izvedenice</i>	491
	<i>Basel II: pojava novog sporazuma o kapitalu</i>	496
15-7	Promjena kapitalnih standarda unutar Sjedinjenih Država	500
15-8	Planiranje udovoljavanja kapitalnim potrebama	502
	<i>Interno prikupljanje kapitala</i>	502
	<i>Vanjsko prikupljanje kapitala</i>	504
	Sažetak	507
	Problemi i projekti	508

	Ključni pojmovi	508
	Vježbe na internetu	511
	Izazov S&P Market Insighta	511
	Stvarni brojevi za stvarne banke: Nastavak rada na primjeru za 15. poglavlje	512
	Odabrana literatura	513

ŠESTI DIO

KREDITIRANJE PODUZEĆA I POTROŠAČA 515

Šesnaesto poglavlje

Politike i procedure kreditiranja: upravljanje kreditnim rizikom 515

	Ključne teme u ovom poglavlju	515
16-1	Uvod	515
16-2	Vrste kredita	516
	<i>Čimbenici koji određuju rast i raznolikost kredita</i>	516
16-3	Reguliranje kreditiranja	519
	<i>Uspostavljanje dobre pisane kreditne politike</i>	521
16-4	Koraci u procesu kreditiranja	522
16-5	Kreditna analiza: Što čini dobar kredit?	524
	<i>1. Je li zajmoprimac kreditno sposoban? C-ovi kod kredita (engl. The Cs of Credit)</i>	524
	<i>2. Može li ugovor o kreditu biti ispravno strukturiran i dokumentiran?</i>	527
	<i>3. Može li zajmodavac usavršiti svoje potraživanje prema zaradi zajmoprimca i cijeloj imovini koja može poslužiti kao kolateral?</i>	528
16-6	Izvori informacija o korisnicima kredita	531
16-7	Dijelovi tipičnog ugovora o kreditu	533
16-8	Revidiranje kredita	536
16-9	Rješavanje problematičnih kredita	537
	Sažetak	539
	Ključni pojmovi	540
	Problemi i projekti	540
	Vježbe na internetu	542
	Stvarni brojevi za stvarne banke: Nastavak rada na primjeru za 16. poglavlje	543
	Izazov S&P Market Insighta	544
	Odabrana literatura	545

Sedamnaesto poglavlje

Kreditiranje poduzeća i određivanje cijena poslovnih kredita 547

	Ključne teme u ovom poglavlju	547
17-1	Uvod	547
17-2	Kratka povijest poslovnih kredita	548
17-3	Vrste poslovnih kredita	548

17-4	Kratkoročni krediti poduzećima	548
	<i>Samolikvidirajući krediti za zalihe</i>	548
	<i>Kreditni za obrtna sredstva</i>	549
	<i>Kreditni za privremeno financiranje gradnje</i>	549
	<i>Kreditni za financiranje trgovca vrijednosnim papirima</i>	550
	<i>Financiranje maloprodaje i opreme</i>	550
	<i>Financiranje temeljeno na imovini</i>	551
	<i>Sindicirani krediti (SNC)</i>	551
17-5	Dugoročni krediti poduzećima	552
	<i>Terminski poslovni krediti</i>	552
	<i>Financiranje revolving kreditom</i>	552
	<i>Dugoročni krediti za projekte</i>	553
	<i>Kreditni za pomoć pri preuzimanju drugih poduzeća</i>	
	– <i>preuzimanje poduzeća u većoj mjeri dužničkim financiranjem</i>	554
17-6	Analiziranje molbi za poslovne kredite	554
	<i>Analiza financijskih izvješća zajmoprimca</i>	555
17-7	Analiza financijskih pokazatelja iz financijskih izvješća komitenta	556
	<i>Kontrola troškova komitenta</i>	558
	<i>Operativna efikasnost: mjera uspješnosti poslovanja poduzeća</i>	558
	<i>Utrživost komitentovih proizvoda ili usluga</i>	559
	<i>Pokazatelji pokrića: mjerenje adekvatnosti zarade</i>	560
	<i>Pokazatelji likvidnosti za poslovnog komitenta</i>	561
	<i>Pokazatelji profitabilnosti</i>	562
	<i>Faktor financijske poluge kao pokazatelj kapitalne strukture poduzeća</i>	563
17-8	Usporedba uspješnosti poduzeća i uspješnosti industrije kojoj pripada	563
	<i>Potencijalne obveze</i>	565
17-9	Priprema izvješća o novčanim tijekovima na temelju poslovnih financijskih izvješća	566
	<i>Pro forma izvješća o novčanim tijekovima i bilanca stanja</i>	569
	<i>Odgovornost kreditnog referenta prema kreditnoj instituciji i komitentu</i>	571
	<i>Metoda određivanja cijene kredita na osnovi troška</i>	573
17-10	Određivanje cijene poslovnih kredita	573
	<i>Model na osnovi vodstva cijena (The Price Leadership Model)</i>	574
	<i>Određivanje cijene kredita ispod najpovoljnije stope</i>	576
	<i>Analiza profitabilnosti komitenta (CPA)</i>	577
	Sažetak	580
	Ključni pojmovi	581
	Problemi i projekti	581
	Stvarni brojevi za stvarne banke: Nastavak rada na primjeru za 17. poglavlje	585
	Vježbe na internetu	585

Izazov S&P Market Insighta	586
Odabrana literatura	586

Osamnaesto poglavlje

Potrošački krediti, kreditne kartice i krediti za nekretnine 589

Ključne teme u ovom poglavlju	589	
18-1	Uvod	589
18-2	Vrste kredita odobrenih pojedincima i obiteljima	590
	<i>Stambeni krediti</i>	590
	<i>Nestambeni krediti</i>	591
	<i>Kreditni po kreditnim karticama i revolving krediti</i>	591
	<i>Novi propisi koji se odnose na kreditne kartice</i>	592
	<i>Debitne kartice: djelomična zamjena za kreditne kartice?</i>	593
	<i>Brzi rast potrošačkih kredita: rastući omjeri duga i dohotka</i>	593
18-3	Karakteristike potrošačkih kredita	593
18-4	Analiza zahtjeva za potrošačkim kreditom	594
18-5	Primjer zahtjeva za potrošački kredit	596
18-6	Kreditno ocjenjivanje zahtjeva za potrošački kredit	599
	<i>FICO sustav ocjenjivanja</i>	602
18-7	Zakoni i uredbe koji se primjenjuju na potrošačke kredite	603
	<i>Zahtjevi koji se odnose na iznošenje podataka o komitentima</i>	604
	<i>Stavljanje kreditne diskriminacije izvan zakona</i>	605
	<i>Predatorsko kreditiranje i drugorazredni krediti</i>	606
18-8	Kreditni za nekretnine	608
	<i>Razlike između kredita za nekretnine i drugih kredita</i>	608
	<i>Čimbenici pri analizi zahtjeva za kredit za nekretnine</i>	608
	<i>Odobranje drugih hipotekarnih kredita</i>	610
	<i>Najkontroverzniji stambeni hipotekarni krediti: hipotekarni krediti temeljeni samo na kamati i prilagodljivi hipotekarni krediti te nedavna kriza hipotekarnih kredita</i>	612
18-9	Novi federalni kodeks o bankrotu u vrijeme kada se nižu spisi o bankrotima	613
18-10	Određivanje cijena potrošačkih i kredita za nekretnine: određivanje kamatnih stopa i drugih uvjeta kredita	615
	<i>Kamatna stopa na nestambene potrošačke kredite</i>	615
	<i>Kamatne stope na stambene hipotekarne kredite</i>	618
	Sažetak	621

Ključni pojmovi 622
 Problemi i projekti 622
 Vježbe na internetu 625
 Stvarni brojevi za stvarne banke: Nastavak rada na primjeru za 18. poglavlje 626
 Izazov S&P Market Insighta 627
 Odabrana literatura 628

SEDMI DIO

UPRAVLJANJE BUDUĆNOŠĆU NA GLOBALNOM TRŽIŠTU 629

Devetnaesto poglavlje

Preuzimanja i spajanja u upravljanju financijskim uslugama 629

Ključne teme u ovom poglavlju 629
 19–1 Uvod 629
 19–2 Spajanja u porastu 630
 19–3 Motivi koji se kriju iza brzog rasta spajanja u području financijskih usluga 632
 19–4 Odabir prikladnog partnera za spajanje 636
 19–5 Razvojni put spajanja i preuzimanja 639
 19–6 Metode usavršavanja transakcija spajanja 640
 19–7 Regulatorna pravila za spajanja banaka u Sjedinjenim Državama 641
 Smjernice Ministarstva pravosuđa 642
 Proces donošenja odluke o spajanju kod američkih federalnih regulatora 645
 19–8 Pravila o spajanju u Europi i Aziji 645
 19–9 Stvaranja uspjeha iz spajanja 646
 19–10 Zaključci istraživanja o utjecaju spajanja u području financijskih usluga 648
 Financijski i ekonomski utjecaj preuzimanja i spajanja 648
 Koristi od spajanja i preuzimanja za javnost 650
 Sažetak 652
 Ključni pojmovi 652
 Problemi i projekti 652
 Vježbe na internetu 654
 Izazov S&P Market Insighta 654
 Stvarni brojevi za stvarne banke: Nastavak rada na primjeru za 18. poglavlje 655
 Odabrana literatura 655

Dvadeseto poglavlje

Međunarodno bankarstvo i budućnost bankarstva i financijskih usluga 659

Ključne teme u ovom poglavlju 659

20–1 Uvod 659
 20–2 Vrste međunarodnih bankovnih organizacija 660
 20–3 Propisi o međunarodnom bankarstvu 663
 Ciljevi propisa o međunarodnom bankarstvu 663
 Aktivnosti američkih banaka u inozemstvu 663
 Širenje i propisi o aktivnostima stranih banaka u Sjedinjenim Državama 664
 Novi propisi za vodeće banke diljem svijeta koji se odnose na kapital 665
 20–4 Usluge koje nude banke na međunarodnim tržištima 666
 Stavljanje stranih valuta na raspolaganje komitentima 666
 Zaštita (hedging) od izloženosti valutnom riziku 667
 Ostali alati za smanjenje valutnog rizika 670
 Opskrbljivanje komitenata kratkoročnim i dugoročnim kreditima ili kreditnim jamstvima 671
 Opskrbljivanje međunarodnih komitenata instrumentima plaćanja i štednje 672
 Preuzimanje (potpisivanje) izdanja komitentovih zadužnica i izdanja obveznica na tržištu euroobveznica 674
 Zaštita komitenata od rizika kamatne stope 674
 Pomoć komitentima da plasiraju svoje proizvode na tržište posredovanjem vanjskotrgovinskih kompanija 675
 20–5 Izazovi za međunarodne banke na inozemnim tržištima 676
 Rastuće korištenje tržišta vrijednosnih papira za prikupljanje sredstava u volatilnijem i rizičnijem svijetu 676
 Razvoj boljih metoda za procjenu rizika u međunarodnom kreditiranju 677
 Prilagodavanje novim tržišnim prilikama nastalima deregulacijom i novim međunarodnim sporazumima 680
 20–6 Budućnost bankarstva i financijskih usluga 682
 Sažetak 686
 Ključni pojmovi 687
 Problemi i projekti 688
 Stvarni brojevi za stvarne banke: Nastavak rada na primjeru za 20. poglavlje 689
 Vježbe na internetu 690
 Izazov S&P Market Insighta 690
 Odabrana literatura 690

Rječnik pojmova u bankarstvu i financijskim uslugama 693

Kazalo 711

Predgovor

Dok ova knjiga ulazi u svoje osmo izdanje, svijet kakvog poznajemo mijenja se ubrzano i, u nekim slučajevima, prijeteće. Financijska poduzeća i usluge koje ona nude postaju sve više internacionalizirana i većina pružatelja financijskih usluga raste svojom veličinom i složenosti. *Upravljanje rizikom* postalo je dominantno pitanje koje zabrinjava većinu financijskih menadžera jer se čini kao da rizici s kojima se suočavaju financijske institucije rastu gotovo na dnevnoj osnovi. Uistinu, cijelom financijskom sektoru prijete značajni rizici na domaćem tržištu i u inozemstvu, unutar i izvan pojedinog financijskog poduzeća, a sve više pružatelja financijskih usluga propada.

Vanjski rizici za financijska poduzeća uključuju ratove, kriminal, siromaštvo, uništavanje prirodnog okoliša, globalno zatopljenje, političke revolucije i sukobe, padajuće vrijednosti valuta, kolebljiva tržišta vlasničkog kapitala, gospodarstva koja slabe, pad prodaje kod ključnih industrija, inflaciju, sve veće manjkove energije te problematično tržište stambenih hipoteka. Svi ovi vanjski rizici imali su (te će imati i dalje) duboke učinke na usluge koje financijska poduzeća mogu ponuditi te profite i budući rast kojima se ona nadaju. Nadalje, mnogi pružatelji financijskih usluga danas su zahvaćeni geopolitičkom borbom dok važne zemlje poput Kine, Indije, Koreje, Japana i Rusije kucaju na vrata globalnog vodstva i zahtijevaju sve veću ekonomsku i političku ulogu.

Kao da prethodni vanjski rizici nisu dovoljni, brojni *unutarnji rizici* (od kojih su neki stari, a neki su relativno novi) isplivali su na površinu unutar mnogih financijskih poduzeća. Oni uključuju izloženosti gubitku uslijed dimenzija rizika kao što su kreditni rizik, rizik likvidnosti, tržišni i rizik cijene, rizik kamatne stope, rizik zemlje, operativni rizik, valutni rizik, izvanbilančni rizik, pravni i rizik udovoljavanja propisima, strateški rizik, reputacijski rizik te rizik kapitala. Svaki od ovih tipova rizika predstavlja glavni fokus pažnje na stranicama ove knjige.

Uspješan upravitelj institucije koja se bavi financijskim uslugama danas mora razumjeti prethodno nabrojene vanjske i unutrašnje izazove i strategije razvijene kako bi se nosilo sa svim ovim prijetnjama. To je naša namjera ovdje – istražiti izloženosti različitim rizicima s kojima se suočavaju pružatelji financijskih usluga danas te otkriti različite načine za učinkovito i uspješno bavljenje tim izazovima.

Pored suzbijanja gubitaka uslijed izloženosti riziku, moramo jasno razumjeti važnost i ključne uloge koje financijske institucije imaju u našim životima i karijerama. Te su institucije glavna sredstva na koja se svi oslanjamo kada plaćamo dobra i usluge koje želimo kupiti. One su instrument putem kojeg dolazimo do likvidnosti kada se pojave žurne potrebe za gotovinom. One su glavno spremište za našu štednju kada se pripremamo za buduću potrošnju te buduće financijske izazove. One su primarni opskrbljivači kreditom koji podupire potrošnju i glavni su izvori zaštite osiguranja i nabavljač zaštite od rizika što nam pomaže zaštititi vrijednost imovine koju držimo i dohotka koji primimo. Konačno, pružatelji financijskih usluga na koje ciljamo u ovoj knjizi glavna su sredstva putem kojih se ekonomska politika vlade (uključujući monetarnu politiku koju provode središnje banke) bori u pokušaju da stabilizira gospodarstvo, izbjegne ozbiljnu inflaciju i smanji nezaposlenost.

Da bismo bili uspješni u našem proučavanju, moramo naučiti o ključnim razlikama između jedne vrste pružatelja financijskih usluga i druge, te o načelima upravljanja i prak-

sama koje se mogu koristiti da bi se pomoglo ojačati ova poduzeća, nudeći bolju uslugu javnosti. Na našem svijetu ne postoji više samo jedna vrsta financijskih institucija. Postoje tisuće ovih poduzeća, od kojih neka i dalje nazivamo bankama, osiguravajućim društvima, trgovcima vrijednosnim papirima i brokerima, investicijskim fondovima i tako dalje. Međutim, ove su institucije sve češće napadale teritorij jedna drugoj te su preuzimale značajke svojih konkurenata. Ovaj tzv. trend konvergencije dovodi do preklapanja usluga i zabune oko toga što se zapravo događa u financijskom sektoru.

Danas veće banke kontroliraju povezana društva koja se bave osiguranjem i vrijednosnim papirima. Mnogi osiguravatelji u svom vlasništvu imaju banke i služe kao brokери i trgovci vrijednosnim papirima. Veliki trgovci vrijednosnim papirima osnovali su banke i, u nekim slučajevima, stvorili povezana društva ili odjele koji se bave osiguranjem. Ove konvergencije između različitih institucija koje se bave financijskim uslugama čine naše proučavanje nešto težim i postavljaju pitanje o tome koji je prikladan poslovni model u financijskom sektoru danas i za budućnost. Mogu li svi ovi pružatelji financijskih usluga uspjeti ili je rastući broj njih osuđen na razočaranje i propast?

Dodatno na današnju zbunjenost po pitanju koje financijsko poduzeće radi što, također ćemo otkriti velike razlike između različitih financijskih poduzeća s obzirom na veličinu i uspješnost, koje su izazvale velika pitanja i probleme. Ključno pitanje u ovom području danas se usredotočuje na budućnost tisuća manjih financijskih institucija koje postoje u gotovo svakoj zemlji. Mogu li ove beznačajne institucije (tzv. male ribe) uistinu preživjeti u zemlji divova (Citigroup, Bank of America, J. P. Morgan, Barclays PLC, Prudential, HSBC Holding itd.)? Mogu li se manje financijske institucije uspješno suočiti s kompanijama vrijednima bilijune dolara koje se bave financijskim uslugama? Koja je optimalna veličina i kombinacija proizvoda za financijsko poduzeće, te kako se to mijenja?

Sa svim promjenama koje uzimaju zamaha i koje su u posljednje vrijeme dominirale financijskim svijetom, moramo se ponekad zapitati: Zašto bi netko danas napisao knjigu o ovoj zastrašujućoj temi? Moramo prenijeti ono što vjerujemo da su načela stabilnog financijskog menadžmenta i ono za što vjerujemo da su najbolje prakse za današnja financijska poduzeća i industriju financijskih usluga. Moramo ponuditi analizu i savjet za široki spektar financijskih institucija, bilo da su one među divovima bilo među manjim pružateljima usluga.

Priznajemo da je pisanje knjige o bankovnim i nebankovnim poduzećima i financijskim uslugama težak posao. Međutim, iako je teško, moramo otkriti da je ono također jedna uzbudljiva pustolovina. Došli smo do spoznaje da nas ignoriranje ovog sektora gospodarstva postavlja u neku vrstu osobne i profesionalne opasnosti. Moramo otkriti sve što je moguće o tim institucijama zato što se svi mi, bez obzira na to hoćemo li postati rukovoditelji u području financijskih usluga ili ne, moramo oslanjati na usluge koje pružaju financijska poduzeća. Ignoriramo ovaj sektor našeg sustava uz značajan rizik.

Također bismo sami sebe trebali podsjetiti, ako nikad o tome nismo prije mislili, da sektor financijskih usluga predstavlja značajne mogućnosti za karijeru u budućnosti, kada se sadašnja kreditna kriza povuče. Financijske usluge postaju jedna od najkreativnijih industrija, uz manje rutine sada kada su dostupni računalni sustavi koji obavljaju većinu rutinskih zadataka. Također postoji snažan naglasak na promicanju prodaje i opsluživanju komitenata u što je moguće većoj mjeri. Posao u ovom dinamičnom sektoru orijentiranom informacijama postavlja izazovnu i zadivljujuću mogućnost za karijeru. Autori se iskreno nadaju da će vam stranice ove knjige pomoći odrediti jesu li upravo financijske usluge prilika za karijeru koju tražite u godinama koje su pred vama.

Ključni trendovi koji se otkrivaju u sektoru financijskih usluga: Na koje se ova knjiga usredotočuje?

Ova knjiga otključava vrata mnogima od velikih promjena i događaja koji nanovo stvaraju područja bankarstva i financijskih usluga danas. Među ključnim su događajima i trendovima koji se otkrivaju, a koji su pokriveni u ovom tekstu, sljedeći:

- Prošireni pogled na *etičnost* u financijskom sektoru s više primjera nedavnih dvojbi po pitanju etičnosti. (Vidjeti 2., 3., 14. i 20. poglavlje.)
- Pogled izbliza na američku središnju banku, *Sustav federalnih rezervi*, i kako se ona uspješno nosila s krizom terorističkog napada 9. rujna i kako je u bližoj prošlosti radila na borbi s tržištem stambenih hipoteka koje je zapalo u probleme u uvjetima oslabljenog gospodarstva. (Vidjeti 2. i 11. poglavlje.)
- Pogled na *krizu hipotekarnog tržišta* i njezin utjecaj na uvjete na financijskom tržištu i gospodarstvo. (Vidjeti 18. poglavlje.)
- Istraživanje *rasta Kine, Indije, Koreje, Japana i drugih vodećih zemalja* unutar globalnog financijskog sustava na položaje koji imaju sve veću važnost i utjecaj, predstavljajući konkurenciju američkim i europskim bankama i nebankovnim financijskim poduzećima te priliku međunarodnim financijskim poduzećima da uđu na ogromna nova nacionalna tržišta. (Vidjeti 2. i 20. poglavlje.)
- *Analiza investicijskih banaka*, kao što su Bear Stearns, Lehman Brothers i druga poduzeća (poput Countrywide Mortgage), koja su postala žrtve najnovije kreditne krize, pokazala je još jednom da su čak i najveće financijske institucije ranjive na pogreške, u ovome slučaju vezane uz značajno uplitanje u poslove na tržištu drugorazrednih stambenih nekretnina. (Vidjeti 1. i 18. poglavlje.)
- Detaljniji pogled na vodeća financijska poduzeća, vođena *poslovnim i investicijskim bankama, brokerima i trgovcima vrijednosnim papirima, investicijskim fondovima, fondovima za ograničavanje rizika, financijskim kompanijama, hipotekarnim bankama* i nekoliko drugih. *Investicijsko bankarstvo* je specifičan cilj našeg proučavanja jer je ono često među najmoćnijim članovima financijske industrije zbog velikih povrata koje ove kompanije mogu postići i ključnih usluga koje pružaju. (Vidjeti 1., 2., 3. i 4. poglavlje.)
- Pokrivanje *tekuće bitke između industrijskih i maloprodajnih poduzeća u pokušajima da uđu u financijski sektor te postojećih pružatelja financijskih usluga*. Glavna tema rasprave tiče se „zidova” – regulatornih barijera između industrije financijskih usluga i drugih industrija koje su postavile Sjedinjene Američke Države i druge vodeće zemlje, uz pretpostavku zaštite sigurnosti javnih sredstava. (Vidjeti 1., 2. i 20. poglavlje.)
- Pogled iz bližega na *sredstva isporuke financijskih usluga*, posebno dinamičan rast internetskih aktivnosti i sve veću upotrebu mobilnih telefona, pozivnih centara i drugih sredstava. (Vidjeti 4. poglavlje.)
- Pogled na snage i slabosti postupka *sekuritizacije* i ispitivanje korištenja *instrumenta zaštite od rizika kamatnih stopa i deviznog tečaja*, uključujući rizike koje ovi instrumenti i tehnike stvaraju sami za sebe i za financijski sustav kao cjelinu. (Vidjeti 7., 8., 9. i 20. poglavlje.)
- Stalna rasprava o kontroverznim zakonima koji se odnose na *bankovnu tajnu i domoljublje*, koji su se u nekoliko država pojavili u određenim oblicima, posebno nakon terorističkog napada 9. rujna, te sve širu upotrebu novčanih kazni za banke koje su imale problema s pokušajem praćenja financijskih aktivnosti nekih od svojih komitenata (Vidjeti 2. poglavlje.)

- Istraživanje *novih međunarodnih pravila o kapitalu* stvorenih u Baselu, u Švicarskoj, koja se trenutno primjenjuju uglavnom u vodećim međunarodnim bankama diljem svijeta, ali koja su također dala okvir za analizu rizika za manje banke u Sjedinjenim Državama i nekoliko drugih zemalja. (Vidjeti 2., 15. i 20. poglavlje.)
- Pogled na *Gramen Bank i druge mikrokreditore koji se pojavljuju diljem svijeta* – što oni rade i koji su utjecaj imali. (Vidjeti 20. poglavlje.)
- Sve veće priznavanje mnogih (i sve raširenijih) *vrsta rizika* koji okružuju i prijete financijskim poduzećima te objašnjenje o tome *kako se rizici mogu mjeriti i kako se njima može upravljati*. (Vidjeti 6., 7., 8., 9. i 15. poglavlje.)
- Istraživanje odnedavno *novih financijskih instrumenata* i njihovog utjecaja, uključujući opcijske hipoteke, skrbničke preferencijalne vrijednosne papire, fondove kojima se trguje na tržištu kapitala i zapise s rasponom. (Vidjeti 10., 14., 15. i 18. poglavlje.)

Alati za podučavanje i učenje prisutni u osmom izdanju

Novo, osmo, izdanje nudi nekoliko alata za promicanje učenja i razumijevanja koji čine ovu knjigu učinkovitim resursom za učitelja. Među najkorisnijima će vjerojatno biti:

- *Novi i revidirani problemi za rješavanje* (uključujući probleme prikladne za Excel), zajedno s velikom zbirkom izazovnih kvalitetnih problemskih zadataka iz prošlih izdanja.
- *Problem slučaja koji se nastavlja* koji se proteže kroz većinu poglavlja i potiče razvoj analitičkih tehnika dok služi kao korisna vježba za one koji vole zadavati izradu eseja ili projekata po semestru.
- *Više internetskih stranica na marginama* koje upravljaju čitatelja prema novim informacijama i novim idejama na internetu.
- *Faktoidi* koji nadopunjuju internetske stranice te predstavljaju zanimljive činjenice kako bi potakli zanimanje čitatelja.
- *Videozapisi* u različitim poglavljima koji čitatelja vizualno informiraju o novim kretanjima na tržištu financijskih usluga (kao što je Toyota, koja je nedavno otvorila banku u Rusiji), pružaju vodiče za podučavanje o različitim financijskim temama (kao što je konstrukcija krivulje prinosa i izračun prinosa po dospeljeću korištenjem Excela i financijskih kalkulatora), nude objašnjenja o tome kako se isporučuju financijske usluge (npr. putem bankomata) te prenose istraživanje povijesti financijskih institucija (kao što je nedavno brzo širenje kreditnih unija i banaka koje posuđuju uz visoke kamate).
- Kao i u prijašnjim izdanjima, serija *tematskih okvira* posvećena *E-bankarstvu i e-trgovini, Stvarnim bankama i stvarnim odlukama, Primjerima i problemima te Etičnosti u bankarstvu i financijskim uslugama* nadopunjuje glavni tekst.

Slijedeći primjer koji pružaju prošla izdanja knjige *Upravljanje bankama i financijske usluge*, nekoliko se alata za učenje pojavilo u strukturi materijala unutar svakog poglavlja. Posebno:

- *Uvodi u poglavlja* koji postavljaju ton i daju popis najvažnijeg sadržaja koji će se u svakom poglavlju predstaviti.
- *Gljučne internetske stranice* koje se pojavljuju u svakom poglavlju i nude čitatelju dodatne materijale koji mogu biti korisni za prezentaciju u nastavi i kao pomoć onima koji žele dublje istraživati i u potpunosti vladati temom.
- *Faktoidi* koji nude primjerene i zanimljive činjenice i ideje koje nadopunjuju ono o čemu govori tekst te donose uzbuđenje čitateljima. Među *faktoidima* također

- spominjemo filmove iz nedavne prošlosti koji pružaju jedinstven uvid u razvoj sektora bankarstva i sektora financijskih usluga u gospodarstvu.
- *Ključne videopoveznice*, nova značajka koja se obrađuje na marginama, koje čitatelju nude videoprezentacije ili audioprezentacije o novijim kretanjima vezanima za financijske usluge te nude vodič za učenje o ključnim temama kao nadopunu materijala u udžbeniku.
 - *Okviri* koji izoštravaju fokus oko kontroverzi u području financijskih institucija proučavaju najnovija kretanja, analiziraju odluke menadžmenta i raspravljaju o pitanjima etičnosti u ovom području.
 - *Provjere znanja* koje postavljaju pitanja i kratke problemske zadatke kako bi omogućile čitatelju da vidi je li razumio ono što je upravo pročitao u svakom dijelu poglavlja.
 - *Sažeci poglavlja* koji predstavljaju pregled onoga o čemu se u poglavlju raspravljalo, sažimaju ključne predstavljene teme i nude put za ponavljanje kao pomoć u pripremi čitatelja za ispit.
 - *Ključni pojmovi* koji su popisani u zaključku svakog poglavlja zajedno s brojevima stranica koji pokazuju gdje se ti pojmovi pojavljuju i gdje su definirani.
 - *Problemi i projekti* koji nude izazov za čitatelja i istražuju koliko je duboko čitateljevo razumijevanje, dajući mu priliku riješiti probleme i napraviti matematičke izračune.
 - *Vježbe na internetu* koje zahtijevaju da čitatelj kopa dublje u golemi rezervoar interneta kako bi otkrio izvore informacija relevantne za najznačajnije aspekte svakog poglavlja.
 - *Stvarne brojke za stvarne banke*, koje čitatelju (i studentu i nastavniku) nude mogućnost dubljeg kopanja u izvore podataka koji su dostupni za bankarstvo i financijske usluge (uključujući financijska izvješća pružatelja financijskih usluga) i korištenje pronađenih informacija kako bi se donijele odluke kod rukovođenja i javnih politika.
 - *S&P Market Insight* koji predstavlja pitanja koja se mogu riješiti korištenjem vrlo velike baze podataka sačinjene od financijskih i drugih relevantnih činjenica za stotine korporacija (uključujući i financijske i nefinancijske institucije) koje je sakupio *Srandard & Poor's*.
 - *Odabrana literatura* koja je uređena po temama i pojavljuje se u zaključku svakog poglavlja, pomažući čitatelju da odluči gdje dalje istraživati po pitanju bilo koje velike teme predstavljene u prethodnom poglavlju.
 - *Rječnik pojmova u bankarstvu i financijskim uslugama*, koji se pojavljuje na kraju knjige nakon zadnjeg poglavlja, u kojem su definirani ključni pojmovi svakog poglavlja: te definicije pomažu čitatelju da jasnije razumije jezik bankarstva i sektora financijskih usluga.

Dodatni alati za unapređenje učenja i razumijevanja

Veliki broj dodatnih alata za učenje i informiranje prati ovaj udžbenik. Najznačajniji među tim obrazovnim materijalima su:

- *Priručnik i banka testova za nastavnika*, koji daje pregled tema svakog poglavlja, čini dostupnim stotine pitanja na koja treba odgovoriti za učenje i za pripremu predavanja i ispita, te predstavlja probleme koje treba riješiti.
- *Sustav Powerpoint prezentacija*, koji pomaže nastavnicima prilikom slaganja prezentacija za nastavu za pomoć kod rasprave na predavanju i putem interneta, te daje bilješke za učenje čitatelju koje su korisne za izradu zadataka i pripremu za testiranje. Powerpoint slajdovi sadrže pregled predavanja, slike, grafikone, numeričke primjere, preglede glavnih tema i ponavljanje ključnih poruka koje obrađuje udžbenik. Nastavnici i drugi prezenter koji izaberu koristiti ove slajdove mogu preurediti i uređivati ove materijale u Powerpointu kako bi bolje zadovoljili svoje nastavničke i prezentacijske potrebe.

- *Internetska stranica udžbenika*, www.mhhe.com/rosehudgins8e, kojoj mogu pristupiti polaznici kolegija, nastavnici i drugi korisnici udžbenika. S vremena na vrijeme autori razvijaju ažurirane materijale, koje onda postavljaju na internet u nastojanju da udžbenik bude ažuran.
- *S&P Market Insight*, obrazovna verzija, www.mhhe.com/edumarketinsight, pruža veliku zbirku dosjea o pojedinim korporacijama (uključujući pružatelje financijskih usluga). Ova velika baza podataka je plodno tlo za stvaranje zadataka i projekata za nastavu te potiče čitatelje da provedu financijsku i operativnu analizu pojedinačnih financijskih institucija. To je također dobar resurs koji se može koristiti za usporedbu financijskih i operativnih pozicija financijskih poduzeća i nefinancijskih poduzeća. Posljednjih godina postoje dokazi o tome kako su izvori poput *S&P Market Insight* bili korisni studentima koji su tražili posao, a koji su trebali znati što je više bilo moguće o poduzeću u koje idu na razgovor za zaposlenje.

Zahvala za važne doprinose recenzenata i komentatora

Autori žele izraziti svoju zahvalnost mnogim čitateljima, nastavnicima, financijskim menadžerima, profesionalnim urednicima i drugim talentiranim recenzentima koji su kritizirali udžbenik u nastojanju da ga se unaprijedi i predložili nove značajke koje bi mogle pomoći onima koji planiraju čitati i učiti iz ovog udžbenika. Kako knjiga ide prema svom osmom izdanju, popis značajnih osoba koje su dale svoj doprinos premašio je sposobnost autora da uspješno zahvale za sve te vrijedne doprinose. Međutim, među talentiranim i dobro informiranim nastavnicima koji su značajno pomogli su sljedeći profesionalci u svom području:

Faud Abdullah
University of Nebraska-Omaha

Lyle L. Bowlin
University of Northern Iowa

Emile J. Brinkmann
University of Houston

Samuel Bulmash
Stockton College

Tony Cherin
San Diego State University

Ronnie Clayton
Jacksonville State University

Edwin Cox
Boston University

David R. Durst
University of Akron

David T. Flynn
University of North Dakota-Grand Forks

Jack Griggs
Abilene Christian University

Scott Hein
Texas Tech University

James B. Kehr
Miami University

Marcus A. Kerbel
Florida International University

George W. Kutner
Marquette University

Young Kwak
Delaware State University

Nelson J. Lacey
University of Massachusetts-Amherst

Edward C. Lawrence
The University of Missouri-St. Louis

William H. Lepley
University of Wisconsin-Green Bay

David G. Martin
Bloomsberg University

James E. McNulty
Florida Atlantic University

Iqbal Memon
Fort Lewis College

Walt A. Nelson
Southwest Missouri State University

Therese E. Pactwa
St. John's University

Armand Picou
University of Central Arkansas

David Rand
Northwest Tech College in Ohio

William Sackley
University of North Carolina at Wilmington

Sudhir Singh
Frostberg State University

David Stewart
Winston-Salem University

Cevder Uruk
University of Memphis

Oliver G. Wood Jr.
University of South Carolina

Robert Wyatt
University of Northern Iowa

Pojavom ovog najnovijeg izdanja autori također žele izraziti svoju zahvalnost profesionalcima koji su dali brojne komentare i prijedloge tijekom priprema osmog izdanja. Ti nastavnici i istraživači s izvanrednim znanjem u području financijskih usluga uključuju:

Sindy Abadie
*Southwest Tennessee Community
College/Macon Campus*

Emily Breit
Fort Hays State University

Victoria Geyfman
Bloomsburg University of Pennsylvania

Jeff Guemsey
Cedarville University

Curt Hoff
Iowa State University

Pankaj Jain
University of Memphis

Deniz Kebabci
San Francisco State University

John Lajaunie
Nicholls State University

James McNulty
*Florida Atlantic University-Boca
Raton*

Hamid Moini
University of Wisconsin-Whitewater

Walt Nelson
Missouri State University

Michael Tanaka
University of Hawaii-Manoa

Robert Wolf
University of Wisconsin-La Crosse

Dajemo priznanje za doprinos *Canadian Banker*, publikaciji Kanadskog udruženja banakara koja ima veliko čitateljstvo, u obliku dozvole da se koriste dijelovi prijašnjih članaka koje je pripremio jedan od autora ovog udžbenika.

Konačno, nijedan udžbenik ove veličine i složenosti nije moguće dovršiti bez kvalitetnog stručnog rada i profesionalnog savjeta darovitih urednika i osoblja izdavačke kuće McGraw-Hill Higher Education. Posebno smo zahvalni Douglasu Reineru, Michele Janicek, Meg Maloney, Balaji Sundararaman, Harveyu Yepu, Michaelu McCormicku i Mattu Diamondu. Njihova posvećenost ovom projektu tijekom razdoblja koje se proteglo na puno mjeseci bilo je uistinu posebno. Za preostale pogreške su pak odgovorni autori ove knjige.

Posebna bilješka upućena čitateljima knjige Upravljanje bankama i financijske usluge

Započinjanje novog razdoblja ili semestra nekog obrazovnog programa uvijek je izazov i obiljeno je ozračjem nesigurnosti. Jesmo li upisali pravi kolegij ili jesmo li izabrali najdarevitijeg i najboljeg nastavnika? Imamo li pozadinu potrebnu za učenje svega što je napisano i o čemu se raspravlja na ovom kolegiju? Postoji li sadržaj ovog predmeta koji može naše živote promijeniti nabolje? Ili je sve ovo jedan veliki gubitak vremena?

Nažalost, odgovori na ova važna pitanja obično ne dođu sve dok se iskustvo formalnog obrazovanja ne približi svome kraju. Ponekad još uvijek ne znamo koliko je bio vrijedan određeni kolegij čak i nakon što smo došli do sredine svoje karijere. Na početku ovog poduhvata većina nas jednostavno mora imati nadu da će se naše putovanje u obrazovanju u konačnici pokazati vrijednim. Međutim, otvaranje ove konkretne knjige i polaznje kolegija studija u ovom specifičnom području dolazi s jednim uvjerenjem. Malo je kolegija koji se usredotočuju na sadržaj koji nam je važan poput ovoga, bez obzira na to hoćemo li u konačnici postati menadžeri u području financijskih usluga ili ćemo slijediti neku drugu putanju karijere. Naši stilovi života, kao i standardi življenja u godinama koje predstoje ovisit će, u jednom dijelu, o financijskim odlukama koje donesemo i o volji poduzeća koja se bave financijskim uslugama da nam daju pristup kreditu, zaštite i uspješno upravljaju našim ušteđevinama, opskrbe nas pokrićem osiguranja da bismo zaštitili našu imovinu i dohodak te da u naše ime izvrše plaćanja prema tisućama poduzeća i trgovina u koja uđemo i s kojima obavljamo transakcije kupnje dobara i usluga tijekom našeg života. Ukratko, ovo je područje studija za koje ne možemo dozvoliti da živimo u neznanju.

Ova knjiga, koja sada ulazi u svoje osmo izdanje, osmišljena je na način da vam pomogne istražiti ovaj važan, zadržavajući i često sektor našeg svijeta sklon nevoljama. Kao što nas je nedavna kriza hipotekarnih kredita podsjetila – ako se financijski sektor počne raspadati, veliki dio gospodarstva će zajedno s njim biti osakaćen. Kada poduzeća i potrošači ne mogu doći do kredita koje trebaju da bi kupili željene proizvode i usluge, poduzeća se zatvaraju, radna mjesta se gube, države gube prihode od poreza, neki ljudi moraju napustiti svoje domove, a snovi o obrazovanju mogu se potisnuti. Svi mi moramo naučiti kako i zašto se ovo može dogoditi te razumjeti što to može značiti za nas ako smo slabo pripremljeni.

Autori su se trudili napisati ovu knjigu te prateće informativne materijale kao snažan edukativni alat – koji će vam pomoći u savladavanju tehnika i ideja koje su temeljne za ovo važno područje studija. Nadamo se da ćemo vam pomoći u vašim naporima da se nosite s mnoštvom promjena i razumijete ih – izmjenju rizika, regulacije, tehnoloških promjena i konkurencije – s kojima se financijski sektor i menadžeri u području financijskih usluga svakodnevno suočavaju.

Ova je knjiga sačinjena od višestrukih ispomoći u učenju kako bi vam pomogla. Na primjer:

- Svako od 20 poglavlja započinje *Uvodom* koji postavlja pozornicu za ono što će uslijediti te naglašava i objašnjava zašto je svako pojedino poglavlje bitno.
- Internet je usko isprepleten s tekstem, kao što se vidi iz *Ključnih internetskih stranica* na marginama koje ukazuju na plodna mjesta na internetu koja možete istražiti, odlazeći u područja koja su šira od onoga što tekst pruža. Jednako je koristan dugi popis internetskih stranica koji se usredotočava na područje financijskih usluga koje se pojavljuje unutar teksta, pod oznakom *Korisne internetske stranice*.

- Zanimljive pozadinske informacije i ideje pojavljuju se na marginama mnogih stranica pod oznakama *Faktoidi* i *Ključne videopoveznice*, gdje prva postavlja izazovna pitanja i odmah na njih odgovara te pita jeste li pogledali neki određeni film koji se tiče sektora financijskih usluga, a druga upućuje čitatelja na audio/video prezentacije o novim financijskim kretanjima i vizualne vodiče za poduku kako bi se osnažilo učenje ključnih pojmova. Neki nastavnici su unijeli dijelove ovih filmova i videosječke u svoje učionice.
- Razbacane među stranicama svakog poglavlja nalaze se *Provjere znanja*, koje postavljaju pitanja i kratke problemske zadatke da bi se vidjelo razumijete li materijal u dijelovima koje ste upravo pročitali ili jeste li propustili nešto važno. Ako ne možete odgovoriti na pitanja u dijelu *Provjere znanja* o onome što ste upravo pročitali, trebate se vratiti natrag i popuniti rupu u znanju.
- Svako se poglavlje zatvara *Sažetkom*, u obliku natuknica, koji navodi popis glavnih pojmova o kojima je bilo riječi, nudeći vam brzo podsjećanje prije nego što zatvorite knjigu. Često ovi sažetci poglavlja ispadnu korisni u vrijeme kada se bliži ispit ili kada se pripremate za prezentaciju.
- Nakon dijela *Sažetka* svakog poglavlja slijedi popis *Ključnih pojmova* koji je osmišljen tako da vam pomogne razumjeti jezik bankarstva i tržišta financijskih usluga. Broj stranice stoji pored svakog ključnog pojma tako da lakše možete pronaći ključni pojam tog poglavlja i otkriti definiciju ili objašnjenje. Ključni pojmovi predstavljaju još jednu pomoć u obrazovanju kada se suočavate s ispitom ili pripremate izvješće.
- Na kraju ove knjige, nakon 20. poglavlja, nalazi se *Rječnik pojmova u bankarstvu i financijskim uslugama* (ili *Pojmovnik*), koji daje definicije ključnih pojmova koji se pojavljuju u svakom poglavlju. Možete još jednom provjeriti svoje znanje o sadržaju teksta tako što prolazite kroz popis ključnih pojmova u poglavlju i zatim pročitate kroz *Pojmovnik* kako biste bili sigurni da znate što znače. Ovaj korak može biti posebno koristan u vrijeme kada se približava ispit – to je vrsta brzog pregleda da biste vidjeli koliko tada stvarno znate.
- Nekoliko opisnih problema i pitanja koja treba riješiti pojavljuju se u zadnjim dijelovima svakog poglavlja. Ti se dijelovi nazivaju *Problemi i projekti*, *Vježbe na internetu*, *S&P Market Insight* te *Stvarne brojke za stvarne banke*. Postoji također i *Problem slučaja koji se nastavlja*, koji se rasprostire kroz više poglavlja i vaš ga nastavnik može zadati kao projekt za semestar. Možda će vam ovi problemi i pitanja biti korisni za potvrdu o tome jeste li svako pojedino poglavlje dobro probavili te u uvođenju novih ideja od čije spoznaje ćete imati koristi.
- *Informativni okviri* se pojavljuju kroz udžbenik, u većini poglavlja, usredotočujući se na pitanja etičnosti u konkretnom području, razvoj e-trgovine, kontroverzni financijski menadžment i javna pitanja te na izazove s kojima su se menadžeri u području financijskih usluga suočavali i na njih su odgovarali u prošlosti. Pojavljuju se pod različitim oznakama, uključujući *Primjeri i problemi*, *Stvarne banke*, *stvarne odluke*, *E-bankarstvo i e-trgovina* te *Etičnost u bankarstvu i financijskim uslugama*.

Dok je istina da ova knjiga donosi puno različitih ideja i alata u području financijskih usluga, ona je, kao i svaki udžbenik, zaključana u vremenu dok se ne pojavi sljedeće izdanje. Pruža nam pogled na ovo područje u specifičnom trenutku u vremenu. Međutim, bankarstvo i financijske usluge su industrija koja prolazi kroz velike promjene – nešto je novo svakoga dana. Prema tome smo obvezni dosegnuti dalje od same knjige kako bismo ostali na istoj liniji sa scenom financijskih usluga koja se stalno mijenja. Najiskrenije se nadamo da možemo pobuditi vaše zanimanje za ovo područje i potaknuti vas da doprete dalje. Ako u tome možemo uspjeti, tada je ovaj udžbenik obavio svoj posao.

Tržište financijskih usluga jedno je od onih područja studija u kojima trud koji ulažete u razumijevanje područja može dobro isplatiti velike dividende u godinama koje slijede. Uistinu, stara poslovice koju smo citirali godinama kaže: „Sreća posluži kad je um pripremljen.” Naravno, to je stara misao koju je većina od nas ranije čula i samo slegnula ramenima. Međutim, u ovom području to je upravo tako! Vještina sektora financijskih usluga izgradit će vaše osobno i profesionalno pouzdanje i vjerojatno će vas u dugom roku nagraditi, bez obzira na to kako se razvije vaš život i karijera.

Čestitamo vam na vašem izboru važnog i značajnog područja studija. Izražavamo vam svoje najbolje želje za uspjeh dok učite o području financijskih usluga. I želimo vam vrijedno osobno i profesionalno putovanje bez obzira na to kamo vas vaš put odvede.

Peter S. Rose
Profesor emeritus iz područja financija
Texas A&M University

Sylvia C. Hudgins
Profesor poslovnog upravljanja i financija
Old Dominion University

